

Становище на Св. Синод на БПЦ-БП относно Законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищно образование

Становище на Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия

Относно: Законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищно образование, с вх. № 51-502-01-37/21.07.2025 г. с вносител Министерски съвет

I. Обща позиция

Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия изказва своето удовлетворение от дългоочакваното предложение, направено от Министерския съвет чрез Министерството на образованието и науката като проект за Закон за изменение и допълнение (ЗИД) на Закона за

предучилищното и училищно образование (ЗПУО) в частта му относно въвеждането на новия предмет „Добродетели и религии“ като част от задължителните предмети в училищата. В мотивите изрично е посочено, че предметът „Добродетели и религии“ се предлага за изучаване по избор между „Религия – Православие“, „Религия – Ислям“ или „Добродетели/етика“.

Св. Синод подкрепя мотивите относно промените, отнасящи се до въвеждането на предмета „Добродетели и религии“ в задължителните учебни часове.

От сравнително-правен преглед, представен пред обществеността при публичното обсъждане на проекта, стана ясно, че такъв или подобен предмет съществува като задължителен предмет в много държави-членки на Европейския съюз, които са възприели конституционния принцип на светското образование. Наличието на такъв предмет като редовен (задължителен) в общообразователната програма по никакъв начин не противоречи на европейската практика.

До предложението за въвеждането на задължителния предмет „Добродетели и религии“ се стигна след повече от три десетилетия на обсъждане, работа, изготвянето на учебници, премина се през въвеждането на предмета „Религия“ като задължителноизбираем и свободноизбираем предмет. Натрупа се голям опит, съобразиха се различни концепции и се стигна до днешните положителни резултати – проекта на ЗИД за ЗРУО.

За постигане на този удовлетворителен резултат, представен чрез проекта на ЗИД на ЗПУО, принос имат много педагози, психолози, богослови, историци, културолози, общественици и представители на различни обществени организации, както и подкрепата и неуморната работа и на експертизата на учени, ангажирани от Св. Синод, и най-вече – на работата на ръководството на Министерство на образованието и науката и лично на министър Красимир Вълчев, както и на експертния състав на Министерството.

Св. Синод подкрепя идеите и предложеното съдържание на разпоредбите на §§ 1, 2, 5, 24, 30, 31, 69, 159, т. 6, чийто предметен обхват се отнася до въвеждането на предмета „Добродетели и религии“ като част от задължителните учебни часове в учебния план на българското училище.

Законопроектът е сполучливо съчетание между идеи, понятиен апарат и законодателна техника, което отговаря на добрите стандарти на създаване на правила за поведение и легални дефиниции, съобразени с достиженията

на богословската и педагогическата науки.

Св. Синод на БПЦ-БП многократно е подчертавал неотложната насъщна необходимост от въвеждането на предмет „Религия“, с първа разновидност „Православие“. Тази необходимост произтича от:

- Факта, че огромното мнозинство от българското общество изповядва като свое вероизповедание Източното православие и има правото неговите деца да получат компетентни, задълбочени, цялостни и систематично подредени знания за своята религия.
- Източното православие е част от конституционната идентичност на Република България, определено е като традиционно вероизповедание, присъства в държавния протокол, в държавния празничен календар.
- Православното богословие е част от системата на висшето университетско образование в страната (има богословски факултети и катедри към най-големите и авторитетни висши учебни заведения). Следователно присъствието на науката богословие в достъпна и интересна за учениците форма в средното образование би било в пълно хармонично единство с академичното преподаване на тази наука, което е признато на европейско и национално равнище, наред с всички останали науки.
- Православното богословие и произтичащият от него предмет „Религия – Православие“ освен познавателна, би имал и важна ценностно-формираща роля, доколкото преподаваните в него знания са неразривно свързани с конкретни ценности, практическото усвояване на които води до формиране на конкретни добродетели. Някои от тези ценности са: любовта към всички хора, грижата за човешкия живот, грижата за останалите хора, грижата за природата като Божие творение, мирът, жертвоготовността, състраданието, съпричастността, животът в общност, свободата и зачитането на свободната воля, човешката личност, честността, правдолюбието и т.н. Става дума за исторически формирани се ценности и добродетели, залегнали в народностното съзнание на българския народ.
- Предметът „Религия – Православие“ в средното училище би помогнал за по-пълното, задълбочено и цялостно разбиране от страна на учениците на редица знания, преподавани в други предмети, за които преподавателите по тези предмети нямат съответната богословска компетентност: история (покръстването на България, ролята на Църквата за формирането на българския народ, за Българското възраждане, ролята на Църквата във

Византия и в Западноевропейското средновековие и др.), български език и литература (християнските образи в множество произведения на българската литература от нейното зараждане до днес), физика и астрономия (идеята за креационизма в съвременната физика, креационизъм и „теория на всичко“), изобразително изкуство (християнски сюжети в средновековното и ренесансовото изкуство, византийска и старобългарска иконопис), етика и право (толерантността като ценност, която се ражда в недрата на християнството), философия (понятието за личност, което се появява в християнски контекст) и пр., и пр.

- Всички етически системи, пък били те и най-секуларизираните, са възникнали исторически в определен религиозен контекст. Етиката се намира в генеалогична връзка с религията. Това се отнася в още по-голяма степен за европейската етика и добродетелите на толерантността и взаимозачитането, които са възникнали в недрата на християнството. Познаването на основни моменти от библейската история, от историята и учението на Христовата Църква, е предпоставка за разбирането на основите на етическите системи и на учението за добродетелите в Европа.

- Предметът „Православие“ се преподава като задължителен в съседните нам православни страни и положителните резултати са налице. В Гърция преподаването му не е спирало от Освобождението на страната (1821 г.) до днес, тоест вече 200 години. Известна е високата религиозна и богословска просветеност и култура на гръцкото общество в сравнителен план. В съседна Румъния с въвеждането на предмета нравствените и културни резултати също са налице. Православие се учи като конфесионална предметна разновидност и в множество неправославни държави в Европа.

- Целта на въвеждането на предмета „Православие“ не е индоктринирането, тоест формирането на религиозно съзнание, а е преподаването на знания, които позволяват осъществяване на компетентен и просветен избор, както и систематичното запознаване в достъпна и интересна форма с традицията, в която живеем вече повече от 1000 години, която беше прекъсната в периода на държавния атеизъм. Тоест този предмет ще съдейства допълнително за изграждането на младите хора като отговорни, свободни, съзнателни граждани, а също така ще допринесе за възстановяване на социалната кохезия и сплотеността в едно общество, намиращо се в състояние на сериозна криза и с тенденции на вътрешен разпад.

Убедени сме, че въвеждането на предмета „Религия – Православие“ като задължителен би запълнило един осезаем дефицит, една празнота в

цялостния общообразователен цикъл на обучение и възпитание в българското училище. То представлява неотменно право на всички български граждани православни християни, които желаят децата им да познават своята традиционна религия, което е един неизпълнен до момента дълг на Българската държава към нейния народ.

II. Конкретни предложения и редакции, които да бъдат обсъдени между първо и второ четене

1. По §. 24 относно допълнението на чл. 76 с нова ал. 8:

В ал. 8 накрая да се създаде ново изречение със следното съдържание:

„Учебните програми за класовете от 1. до 12. с елементи на конфесионално обучение се консултират с експерти на съответното вероизповедание“

2. По §. 159 относно създаването на нова т. 12-а от Допълнителните разпоредби(ДР)

В т.12-а от ДР предлагаме следната редакция:

„Конфесионално обучение“ е обучение за основните положения на религиите на признатото и регистрираните вероизповедания по Закона за вероизповеданията с повече от 10 на сто на самоопределилите се към съответното вероизповедание лица спрямо общия брой на преброените лица при последното преброяване на населението по данни на Националния статистически институт.“

3. Създава се нов §. 173 в Преходни и Заключителни разпоредби:

„Обучението по предмета „Добродетели и религии“ в училищата започва от учебната 2026/2027 г. чрез поетапното му въвеждане от 1. до 12. клас.“

В заключение си запазваме възможността в хода на обсъждането да направим при необходимост допълнителни предложения и редакции на предложените разпоредби.

Смятаме също така, че би било удачно названието на предмета да бъде „Религия и етика“, поради следните съображения:

- в исторически план почти всички етически системи са се появили в недрата на религии, следователно религията има исторически и генеалогически приоритет;

- терминът „етика“ ни препраща към конкретна научна дисциплина, т.е. тя е с по-широк обем в сравнение с думата „добродетели“ и освен „учението за добродетелите“ (аретология), включва в себе си и други раздели.

Св. Синод на БПЦ-БП благопожелава спорна работа на народните представители за полза на българския народ и най-вече на нашите деца – бъдещето на България.

bg-patriarshia.bg